

Mossos del gènere negre

El cos de Mossos d'Esquadra ha esdevingut un planter d'escriptors de novel·la negra. Parlem amb cinc narradors sortits d'aquest cos de policia (Xavier Álvarez Llaberia, Víctor del Árbol, Joan Miquel Capell, Rafa Melero i Marc Pastor) i esbrinem per què s'hi ha generat un brou de cultiu per al gènere 'noir'.

Per Àlex Milian

L'últim premi de novel·la negra Crims de Tinta el va guanyar, el passat 1 de març, un home veterà dins dels Mossos d'Esquadra, l'excomissari Joan Miquel Capell, amb *Wad-ras*, una narració vívida i detallista del primer cas en què la policia catalana va actuar com a policia judicial: la mort d'una reclusa a la presó que dona títol a la novel·la.

El premi Crims de Tinta, que ara concedeix el festival Barcelona Negra i edita RBA, es va instituir el 2008 promogut pel Departament d'Interior, amb motiu dels 25 anys dels Mossos. I també el va guanyar un mosso d'esquadra, Marc Pastor, en aquell cas amb una ficció sobre *la vampira del carrer Ponent* de Barcelona, Enriqueta Martí, un dels personatges més sinistres de la Barcelona entre el XIX i el XX. *La mala dona* és una immersió en el pou de malsons que ha esdevingut la figura llegendària de l'Enriqueta.

Entre aquell 2008 i aquest 2018 el cos de Mossos d'Esquadra ha demostrat una sorprenent capacitat de generar escriptors del gènere policíac, el *thriller* o les seves permeables fronteres: en castellà, Víctor del Árbol —una estrella en el mercat francès— ja té sis novel·les publicades, i Rafa Melero, tres; en català, Pastor s'ha consolidat com a escriptor allunyant-se del gènere; Xavier Álvarez Llaberia publicà el 2016 *No abandonis quan el ras-*

tre és calent —que tindrà continuació—, i Capell s'ha estrenat amb una novel·la de premi.

Entre les causes que han provocat aquesta erupció de pàgines negres, els autors destacaran característiques singulars del cos de Mossos i tres noms propis que han actuat com a agents dobles: el llibreter Paco Camarasa, el periodista Xavier Vinader, tots dos desapareguts, i el novel·lista Andreu Martín.

L'última novel·la: el primer cas.

Paradoxalment, l'última novel·la d'un mosso d'esquadra, un exmosso en aquest cas, explica el primer cas real dels Mossos. *Wad-ras* ens situa a la Barcelona preolímpica, en el moment inicial d'un cos policial amb pocs efectius, moltes missions i escassa visibilitat. “No sé si saps —li diu un sergent al mosso-narrador de la història en un moment donat— que el cos de Mossos disposa de menys de nou-cents agents, dels quals bona part vigilen pedra, o sigui, instal·lacions dels serveis de la Generalitat. Ara posa els que estan a l'Oficina de Seguretat Olímpica, els destinats al territori, Girona, Tarragona, Lleida i, des del juliol passat, a Vielha. Ara compta els especialistes, TEDAX, GEI, els de transmissions, els escortes, els de patrulles, els del servei caní i els que donen suport als policies locals, els de la científica i els de patrimoni històric (...) de manera que només som trenta per fer tota la resta de tasques que ens encomanen, que tu ja coneixes prou bé: salut pública, consum, medi ambient, informació i la resta, sobretot la resta”.

Joan-Miquel Capell, que ara s'ocupa de la seguretat a la Diputació de Barcelona, va ser mosso des del començament. És el que els joves policies anomenen un *caimanaco* —terme que també fan servir en altres cossos policials per als més veterans— i va sentir que tenia el deure d'explicar aquell primer cas que va viure en primera persona: “Els mossos més joves sempre ens demanen als *caimanacos* que expliquem algunes batalletes. A més, l'Andreu Martín sempre ens anima a escriure tot el que va passar en els Mossos, com es crea del no-res un cos de policia”.

Capell havia assessorat el novel·lista per als seus llibres i Andreu Martín l'esperonava a escriure. “Amb l'Andreu —diu Capell— tenim una mena de tracte: quan ell tenia algun dubte de com resoldre un cas o com utilitzar una tècnica policial en les seves novel·les, l'hi explicàvem”.

→ Un tercer home va entrar en joc en aquesta pressió a Capell: el recentment desaparegut Paco Camarasa, propietari de la primera llibreria especialitzada en novel·la negra de l'Estat, Negra y Criminal, i impulsor de la setmana dedicada al gènere a la capital catalana, Barcelona Negra. “Amb el Paco Camarasa vam fer un club de lectura de novel·la negra dins del cos de Mossos: un club que encara funciona i funciona molt bé”, recorda Capell. “Entre l'impuls de l'Andreu Martín, l'obligació dels *caimanacos* d'explicar les nostres aventures i el compromís amb el Paco de llegir per tal d'explicar també la nostra història, va sortir la idea d'escriure la novel·la o, si més no, intentar-ho”.

Malgrat les dimensions del repte, Capell ha aconseguit una novel·la amb ritme i caràcter. L'estructura és convencional però té ambició literària i supera els límits del testimoni pur i dur. “Hi ha coses fonamentades en la realitat tal com va passar —reconeix Capell— i d'altres que són purament ficció. Em vaig decidir per la novel·la perquè, a diferència de l'assaig, em permetia explicar o expressar sensacions o sentiments que no seria capaç d'escriure en un assaig. He escrit atestats policials, moltíssims, articles jurídics i assaigs i aquest gènere no et permet la llibertat que volia”.

En el cas de Capell, és evident la influència del Club de Lectura dels Mossos. Però la resta de mossos-autors no hi va participar mai. Com a lectors.

Com a autor, Rafa Melero sí que hi ha comparegut. L'autor d'*El secreto está en Sasha* va ser autor convidat pel Club de Lectura i assegura que és molt estricte: “Abans d'anar-hi algú ja em va dir que seria dur i realment ho és. S'hi poden apuntar —i ho fan— jutges i fiscals. És gent que coneix l'ofici i són molt exigents a l'hora de llegir la novel·la. Hi devia haver una vintena de persones en una taula rodona i hi havia també el Paco Camarasa. S'havien llegit el llibre i feien moltes preguntes. Hi havia jutges, fiscals, mossos, i com el meu personatge va trepitjant la línia i passant-la de tant en tant... va ser edificant. Una molt bona experiència”.

El lleidatà Rafa Melero (va néixer a Barcelona el 1972 però la família es va traslladar al Segrià quan tenia dos anys) ha editat quatre novel·les: *La ira del Fènix* (en català a Circulo Rojo, 2014), *La penitència del alfil*, *Ful* i *El secreto está en Sasha* (totes tres editades per Alrevés). El sergent dels Mossos Xavi Masip és el protagonista de tres històries mentre que, a *Ful*, Melero narra la història des del punt de vista del delinqüent. “Quan crees un personatge mosso i ets mosso —confessa Melero a EL TEMPS—, hi ha coses que les has de respectar. Però evidentment és una obra de ficció i els personatges també ho són. Potser per això vaig gaudir molt més escrivint *Ful*, perquè llavors no tenia cap mena de limitació per fer novel·la. Els delinqüents no tenen lleis; el que tenen

MOSSA I MOSSO. Álvarez Llaberia, a dalt, ha creat una protagonista mosso d'esquadra, l'Olga, i Rafa Melero Rojo (a sota), el sergent de Mossos de la Unitat d'Homicidis Xavi Masip.

és por que els agafen. I per això he pogut escriure el que he volgut. Però m'ho passo tan bé escrivint sobre el Xavi Masip com escrivint *Ful*”.

El sergent creat per Melero respon a la realitat que coneix tot i que l'autor intenta forçar les situacions amb la ficció: “Ni busco un personatge típic dels antics autors —el policia desgraciat que s'arrossega per bars i prostíbuls—, perquè no és això els que jo conec, ni tampoc un sant. La ficció ha de ser transgressora i el personatge ha de transgredir una mica els límits de l'ètica i la moralitat perquè si no el personatge s'esfondraria”.

Melero, com Capell, no era un escriptor vocacional des d'abans d'entrar als Mossos, com sí que ho són Marc Pastor, Víctor del Àrbol o Xavier Álvarez Llaberia. Hi va tenir res a veure el cos dels Mossos per dedicar-s'hi?

“Va ser —explica Melero— fruit de moltes casualitats. M'agradava llegir el Marc Pastor i l'Edu-

ard Pasqual, que és un exmosso de Figueres autor de *Còdex 10*, que està molt bé. Com li passa a molta gent, vols escriure però no t'hi acabes de llançar, no t'hi atreueixes, fins que un dia vaig dir 'tinc ganes d'escriure històries de mossos i a més a més els vull descriure com són en realitat i no com ens pinten alguns escriptors, que no tenen ni idea de com funcionem". I dit i fet.

La història de Víctor del Àrbol (Barcelona, 1968) és diferent. Li agradava escriure des que era un nen. L'apassionava inventar històries i encara li agrada. Les seves novel·les són arbres esponerosos d'històries i ell acostuma a explicar que ha d'esporgar-los —tallar branques, sacrificar personatges— perquè totes les històries no caben en un llibre. És autor de cinc novel·les; a França es va convertir en un fenomen de vendes abans que l'Estat espanyol hi parés atenció; el 2012 va

deixar la policia i ara es dedica plenament a un tipus de novel·la amb morts i dolor, però no ben bé policíaca.

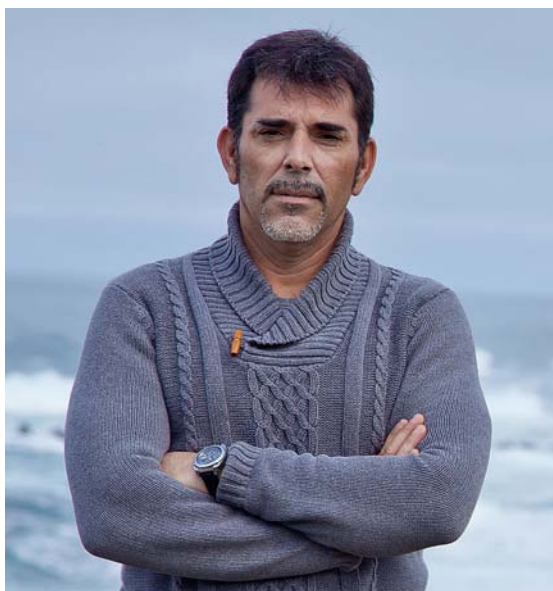
"Els meus llibres —confessa a EL TEMPS— potser són els menys policíacs, els menys ortodoxos. Les dues primeres novel·les les vaig publicar quan encara era Mosso i les temàtiques eren molt diferents. Sempre he dit que no sóc escriptor de novel·la negra. Això era també per desvincular la meva feina de la meva vocació d'escriptor. Però, a mesura que van passant els anys, cada vegada soc més conscient de l'escola de vida que han representat per a mi aquells vint anys de policia; i te n'acabes adonant, quan rellegeixes els primers llibres, que hi havia una influència innegable".

La seva passió era la història, la Guerra Civil i el passat no tan llunyà "per raons familiars".

Ara reconeix que, a poc a poc, l'època de mosso l'ha marcat. "S'ha de reconèixer que la policia fa escola. És una professió que ensenya molt, dona una visió de la vida que abans no hauria tingut. Si no hagués entrat a la policia aquesta visió descarnada de com funciona la realitat no la tindria. Hi ha molt poca gent que ho pugui veure des de l'altre costat. I suposo que, de manera inconscient, sí que m'ha anat influïnt".

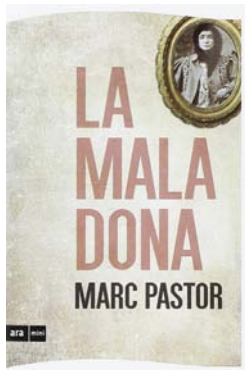
Analitza la seva obra i conclou que l'època en la policia fa que les seves novel·les siguin més complexes i els seus personatges tinguin més matisos: "Sobretot m'ha influït en la visió dels personatges. En les diferències entre la justícia i la llei, per exemple: de vegades la justícia és una cosa que tenim molt clara per uns codis ètics o morals però després contrasta molt amb l'estructura legal (tot això que està passant ara, per exemple). Aquesta sensació, quan treballes a la policia també la perceps". D'aquesta manera, argumenta, les contradiccions personals dels mateixos personatges són també una lliçó dels vint anys als Mossos. "Quan tens l'obligació de fer una cosa, però la teva identitat personal et diu que allò no està bé o que allò no és just, et provoca conflictes amb tu mateix. D'alguna manera fas servir aquestes vivències per a la creació dels teus personatges. Tots tenim contradiccions, tots tenim dubtes i, d'alguna manera, això és el que ens fa més humans. Jo no he conegut mai cap sant absolut ni cap monstre absolut. Sempre hi ha matisos".

Del Àrbol afegeix que els policies són molt diferents de l'estereotip que se'n fa el públic: "És →

AL LÍMIT DEL GÈNERE.

Víctor del Àrbol (a dalt) fa novel·les plenes de mort i de dolor, però no sempre policíacues. Marc Pastor (a sota) només va fer servir el gènere negre a *La mala dona* i després s'ha inclinat més pel fantàstic.

→ curiós perquè la gent pensa que la policia està carregada de prejudicis. I és tot el contrari: una de les coses que he après en els vint anys de feina de policia és a no prejutjar —o a intentar no prejutjar. Sempre s’han de buscar dues versions i en el contrast és on, normalment, trobes la veritat — si és que existeix això de la veritat”.

L'autor d' *Un millón de gotas* (Destino, 2014) i *Por encima de la lluvia* (Destino, 2017) dona una de les claus per entendre per què els Mossos han generat tants escriptors: “A pesar de ser un cos històric, és una policia relativament jove. La gent que s’hi ha anat incorporant és gent del nostre temps, del segle XXI, i avui dia, si et fixes, tothom té la possibilitat d’escriure. Hi ha una relació amb la ficció i amb l’escriptura molt més propera. És una qüestió generacional. He conegut molts mossos —i et parlo de fa vint anys, ja— que escriuen poesia o feien música o teatre. Un altre estava a Pallassos sense fronteres... Era gent jove, tenien inquietuds i les desenvolupaven”.

Xavier Álvarez Llaberia (Barcelona, 1977) ha estat dels últims a incorporar-se a la nòmina de mossos escriptors de novel·la negra. Sempre havia tingut vocació d’escriptor. Però després va estudiar Criminologia, va fer un màster d’Anàlisi de la conducta criminal i es va incorporar a la policia catalana: “Quan vaig entrar a Mossos, el primer contacte amb l’escriptura va ser la redacció d’un parell de manuals de criminologia, d’anàlisi de conducta criminal, que és el que faig jo en Mossos. Llavors vaig participar en un concurs de relats policíacs convocat per Mossos i vaig guanyar. Em vaig presentar a un altre concurs de relats breus i hi vaig quedar finalista. I me’n recordo que, en una entrevista de Xavier Vinader a la Xarxa, pel primer premi que havia guanyat, ell de

seguida em va dir ‘No t’has plantejat escriure una cosa més llarga?’. I allà va començar el projecte. Fins aquell moment no m’ho havia plantejat seriosament. Vaig acabar la novel·la; vaig parlar amb les tres o quatre editorials interessades i finalment vaig publicar en la que sóc: Amsterdam”.

Amb *No abandonis quan el rastre és calent* (Amsterdam, 2016), Álvarez Llaberia comença una ficció amb una mossa d’esquadra de protagonista. “És per donar visibilitat real al personatge femení en la investigació criminal. No és que sigui nou, hi ha més escriptors que tenen investigadores”. Reconeix que el més difícil ha estat “retratar-la perquè és una noia vídua; el seu marit va morir en un accident de trànsit treballant; i és mare d’una filla, una maternitat que ha de combinar amb la feina. Sí que hi ha una certa reivindicació de la difícil situació d’una mare sola amb una filla”.

Álvarez Llaberia apunta una altra clau en el cas dels mossos escriptors: “Hi ha molta gent que em diu, sorpresa: ‘Tu ets mossos, ets llicenciat, tens un màster, fas classes a la universitat... tens un perfil de policia anòmal’. No, no. A la Unitat d’Anàlisi Criminal onestic jo, n’hi ha molts que tenen dues carreres universitàries o són doctors. És un estereotip pensar que el policia és una persona amb estudis primaris i prou”. Opina que “aquest augment de nivell acadèmic fa que els policies tinguin més inquietuds, a banda de la feina, i l’escriptura és una d’elles. El gènere negre és el vehicle”.

Marc Pastor (Barcelona, 1977) és dels més joves però va ser dels primers mossos a escriure. I el primer a guanyar el Crims de Tinta amb *La mala dona*: “De petit ja m’agradava escriure. Quan faig Criminologia, entre 1995 i 1998, em venia molt de gust escriure una novel·la amb moltes de les teories criminològiques que estudiava, com el positivisme de Lombroso. Són coses que em fascinen i penso que més endavant poden ser el germen d’una novel·la. Però no és fins el 2004 o així que conec la història d’Enriqueta Martí i hi trobo l’excusa perfecta per fer aquesta novel·la”. Aleshores la història de la vampira del carrer de Ponent era pràcticament desconeguda i Pastor escriu la sorprenent *La mala dona* (RBA, 2008). Després ha escrit novel·les molt diferents, més properes al gènere fantàstic. Però aquella primera i única novel·la negra de Marc Pastor va ser un revulsiu per a altres mossos, com reconeixen a EL TEMPS Melero o Capell. •

EL PRIMER CAS. Joan Miquel Capell va participar en el primer cas que els Mossos van poder actuar com a policia judicial. Després va arribar a comissari, ha deixat el cos i ha narrat aquella primera experiència a *Wad-ras*.